

Het roerige leven van dr. Jules Samuels. Een aanvulling

C.N.M. Renckens

In de Toptwintig lijst met de Grootste Kwakzalvers van de Twintigste Eeuw, door onze Vereniging vastgesteld in 2000, prijkte Samuels, direct na Moerman, op de tweede plaats. Recent maakte zijn dochter Sonja Vetter-Samuels bezwaar tegen een onjuistheid in de biografische schets die wij van Samuels gaven. Met name zou er tijdens zijn verblijf in Duistland geen sprake zijn geweest van veroordelingen wegens beledigingen, fraude en aanverwante zaken.

Mevrouw Vetter liet ons weten dat onze bronnen in dit opzicht onbetrouwbaar waren: hij werd nooit veroordeeld in Duitsland. Omdat de biografie van voor zijn vestiging in ons land zeer lacunair was verzochten wij mevrouw Samuels om een korte levensbeschrijving van haar vader en deze treft u hieronder aan.

Korte levensbeschrijving van Jules Samuels, volgens Sonja Vetter-Samuels:

15-01-1888 geb. in Paramaribo en 2-08-1975 gestorven in Amsterdam, begraven op Gan Hasjalom in Vijfhuizen.

Ten tijde van mijn vaders jeugd was er behalve een MULO geen ander middelbaar onderwijs in Suriname. Hij volgde dus de MULO en daarna de opleiding tot chirurgijn. Zijn vader was hoofdonderwijzer, toneelschrijver en columnist (zie Michiel van Kempens De geschiedenis van de Surinaamse literatuur - 2003 onder het lemma 'Jacques Salomon Samuels'). Na zijn militaire dienst in Suriname werd hij door twee gefortuneerde ooms in staat gesteld verder te studeren aan de Universiteit van Amsterdam (toen nog Gemeentelijke Universiteit) waar hij in 24 maanden zijn artsexamen haalde. Toentertijd gold dat wanneer je geen gymnasiumdiploma had, niet kon promoveren in Nederland. Hij vertrok dus naar Gent waar hij summa cum laude promoveerde in de geneeskunde. Vanwege zijn briljante studie werd hij uitgenodigd in Berlijn om zich te specialiseren tot chirurg bij de beroemde hoogleraar Buhm. In 1912 had hij dit afgerond. Aangezien zijn ooms hun lening op korte termijn terug wilden hebben, tekende hij als officier van gezondheid voor tien jaar bij het KNIL en werd in 1913 in Atjeh geplaatst. Hij huwde met de handschoen met de dochter van een Duitse staalmagnaat die hem naar Indië volgde.

Tijdens zijn periode in Indië wist hij een privé

praktijk op te bouwen in Magelang en zich ook verder te specialiseren tot vrouwenarts. Dit onder leiding van ervaren KNIL-artsen. In die tijd was er nog geen sprake van specialistenregisters e.d. Buitengewoon succesvol kon hij zich voortijdig uitkopen uit het KNIL en zich vestigen als chirurg en vrouwenarts eerst op Sumatra later in Semarang op Java. Diverse malen werd er in de kranten gewag gemaakt van de jonge arts vanwege zijn handelen met betrekking tot de Spaanse Griep en de aanpak van parasitaire aandoeningen: in zijn district stierven de minste patiënten aan de gevreesde ziekte en aan Kala-Azar. Hij kreeg drie kinderen van wie een overleed en in de jaren twintig gaf zijn vrouw te kennen terug te verlangen naar Duitsland. Aldus geschiedde: men vertrok in 1924 naar Berlijn waar net de grote naoorlogse crisis aan de gang was. In Duitsland gold dat hij zijn artsexamen moest overdoen en omdat hij daar weinig trek in had, kocht hij van het gespaarde geld een Kurhaus in Bad Oldesloe. Van 1925 - 1930 oefende hij min of meer succesvol het beroep van Kurhaus-director uit. Het werd echter steeds moeilijker om als jood dit beroep uit te oefenen in dit kleine stadje; zijn huwelijk liep op de klippen en hij vertrok naar Berlijn alwaar hij makelaar werd en met mijn moeder ging samenwonen. Zij was studente economie. In 1933 werd hem duidelijk gemaakt dat hij groot gevaar liep en hij vluchtte halsoverkop met mijn moeder via Kopenhagen naar Londen waar ze gehuwd zijn. In 1935 vertrokken ze naar Parijs aangezien hij bij Prof. Dausset een baan kon krijgen: hier leerde hij de radiotherapie kennen en was dit nu maar niet gebeurd dan zou zijn levensloop er anders uitgezien hebben. In 1936 vertrokken ze naar Amsterdam waar hun neef Herman Polak hen huisvestte in het pand Weteringschans 73. Toen moest hij zich ook inschrijven in de specialistenregisters en voor hem, die zich jarenlang

bekwaamd had en bewezen had als chirurg en vrouwenarts was dit onverteerbaar. Onverstandig uiteraard. Hij vestigde zich als chirurg, vrouwenarts en voegde daar endocrinoloog aan toe omdat hij zich in Parijs in die richting had ontwikkeld en met de daar opgedane kennis patiënten wilde gaan behandelen. Met Enraf-Nonius sloot hij een contract om hem apparaten te leveren waarmee hij volgens zijn zienswijzen patiënten kon behandelen tegen kanker. In de oorlog die uitbrak werden twee dochters geboren en mijn vader zorgde ervoor dat de familie voorzien werd van het Callmeyer stempel waarmee deportatie werd voorkomen.

In 1946 begon de praktijk van voren af aan en patiënten stroomden toe: de grootste particuliere praktijk van Nederland. Men stond tot aan de hoek te wachten, een vreselijke toestand dus waar terecht over geklaagd werd. In 1948 verhuisde hij naar het enorme huis op het Museumplein en in 1950 kreeg de schoolarts Brutel de la Rivière de opdracht de zaak te onderzoeken als inspecteur Volksgezondheid. In dat jaar werd een derde dochter geboren. Na diverse berispingen en korte schorsing, volgde schorsing voor het leven in 1955. Het huis werd verkocht en twee andere huizen gekocht. Het gezin moest voortaan van de huuropbrengst leven en in 1956 kwam daar de AOW nog bij. Hij ging onverdroten door met zijn strijd aangezien hij volkomen overtuigd was van zijn gelijk. Hij was een levensgenieter, dictatoriaal, kon geen gezag verdragen en was absoluut overtuigd dat net als Semmelweis hij ook eens erkend zou worden. In 1974 brak hij zijn heup en niet verzekerd,

weigerde hij operatie. Hij stierf op 2 augustus 1975 aan de gevolgen hiervan: hij kreeg trombose.

(In een eerder schrijven aan mevrouw Samuels beklemtoonden wij dat in de VtdK de term 'kwakzalverij' uiteraard wel een scherp verwijt in houdt, maar niet impliceert dat er sprake is van kwade trouw of bedrog. Daar is meestal niet achter te komen en velen dwalen bona fide. Dat - zo stelden wij - kan ook bij Samuels wellicht het geval zijn geweest. Hierop reageerde mevrouw Samuels als volgt:)

Dat was bij mijn vader het geval: hij had zo gemakkelijk nog voordat de korte berisping kwam zich in zijn schulp kunnen terugtrekken en zou dan een heel aangenaam leven hebben gehad. Maar hij koos voor het eigen gelijk. Vandaar dat charlatan niet aan de orde is: die gelooft nl. helemaal niet in zijn zaak maar alleen in mensen op te lichten. Het is allemaal tamelijk tragisch hoewel hij geen tragische figuur was: hij danste tot op 80-jarige leeftijd iedere Zaterdagavond de hele nacht. Er zou over zijn leven gemakkelijk een film kunnen worden gemaakt want hierboven is nog maar een kwart beschreven.

Aldus Sonja Vetter-Samuels. Ook de tekst op de website over Samuels is aan deze nieuwe gegevens aangepast. ●